Climate Leadership Coalitionin lausunto talousvaliokunnalle valtioneuvoston selontekoon kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta VNS 8/2025

Kiitämme mahdollisuudesta lausua Valtioneuvoston selonteosta kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta.

Strategian tavoitteet ovat erinomaiset, toimeenpano kaipaa vahvistusta

Kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa asetetut tavoitteet ovat mielestämme erinomaiset. Ne vauhdittavat puhdasta siirtymää, vähentävät kasvihuonekaasupäästöjä ja vahvistavat hiilinieluja. Niin ikään pyrkimys muodostaa yhdessä teollisuuspoliittisen selonteon kanssa kokonaisvaltainen toimintaohjelma, jolla edetään hiilineutraaliin ja myöhemmin hiilinegatiiviseen yhteiskuntaan on mielestämme erinomainen.

Yksityiskohtaisempina tavoitteina strategia nostaa esiin hallitusohjelmaa mukaillen mm. puhtaan energian edelläkävijyyden sekä merkittävän roolin vetytalouden toimijana 10 prosentin osuudella EU:n puhtaan vedyn tuotannosta ja käytöstä. Strategia korostaa myös puhtaan sähkön voimakkaan lisäämisen ja sen edellyttämän siirto- ja joustokyvykkyyden vahvistamisen merkitystä Suomen kilpailukyvylle.

Hallitus onkin jo ottanut monia askeleita oikeaan suuntaan. Esimerkkejä näistä ovat suurille puhdasta siirtymää tukeville teollisille investoinneille tarkoitettu verohyvitys ja niin sanottu ”yhden luukun palvelun” käyttöönotto. Toisaalta esim. Alueidenkäyttölain uudistuksen yhteydessä asetut etäisyysvaatimukset heikentävät osaltaan investointiympäristöä ja sen ennakoitavuutta.

Strategian toimenpiteissä on paljon hyvää ja konkreettista, joilla päästään kohti asetettuja tavoitteita. Kokonaisuutena toimenpidepaketti jää kuitenkin sen verran ohueksi, että merkittävä osa työstä sekä päästövähennysten että vähähiilisen teollisuuden toimintaedellytysten parantamisen osalta näyttää jäävän seuraavan hallituksen tehtäväksi.

Kilpailuetumme on vahva muttei säily loputtomiin

Suomella on kiistaton kilpailuetu puhtaan sähkön edullisten tuotantokustannusten myötä. Vuonna 2025 sähkön hinta oli Suomen hinta-alueella edullisin koko Euroopassa, edellisenä vuonna hinta oli kolmanneksi edullisin. Edullinen sähkön hinta antaa kilpailuedun myös korkeamman jalostusarvon ja laajemmin yhteiskuntaa hyödyttävien

tuotteiden valmistukseen. Kilpailuetu ei kuitenkaan säily loputtomiin. Kuten Risto Murron johtaman Kasvuriihi hankkeen loppuraportti toteaa, liian hidas kehitys voi avata markkinoita uusille kansainvälisille toimijoille ja vaarantaa tuotannon säilymisen Suomessa.

Sähköä käyttävän, valmistavan ja samalla suomalaista yhteiskuntaa laajemmin hyödyttävän korkeamman jalostusarvon teollisuuden investoinnit eivät toistaiseksi ole laajemmassa mittakaavassa päässeet käyntiin. Tämänhetkiset kulutusta kasvattavat investoinnit suuntautuvat erityisesti lämmityksen sähköistymiseen, sähkövarastoihin ja yhteiskunnan digitalisaatiota edistäviin hankkeisiin, kuten datakeskuksiin.

Kun investoinnit kasvavat, infrastruktuurin on pysyttävä mukana. Sähköliittymien toimitusajat ja verkkoon liittäminen nousevat kriittisiksi solmukohdiksi, jotka voivat joko mahdollistaa tai hidastaa teollisuuden kasvua.

Markkinoiden synty ratkaisee investointien toteutumisen

Suurin haaste vihreän siirtymän korkeamman jalostusarvon investoinneille on epävarmuus lopputuotteiden kysynnästä. Mielestämme Suomen tulisikin edistää vähähiilisten lopputuotteiden markkinoiden syntyä erityisesti niillä sektoreilla, joilla Suomella on kilpailukykyetua ja kasvumahdollisuuksia. Helmikuun lopulla julkaistavaksi suunniteltu komission esitys Industrial Accelerator Actiksi pyrkii vastaamaan tähän tiettyjen tuoteryhmien ja julkisen sektorin kysynnän osalta.

Keskeistä markkinoiden skaalautumisen kannalta on kuitenkin yksityisen kysynnän aktivoiminen soveltuvilla politiikkainstrumenteilla. Tässä suhteessa Suomen olisi tärkeää aktiivisesti edistää EU-tason vihreän siirtymän lopputuotemarkkinoiden vahvistamista ja toimia proaktiivisesti omien kansallisesti strategisten sektoreiden kehittämisessä. Myös tästä Kasvuriihi-hankkeen loppuraportti tuo esiin hyviä esimerkkejä.

Hiilinielujen heikkeneminen on Suomen ilmastopolitiikan kriittisin haaste

Luonnonvarakeskuksen alustavan arvion mukaan Suomelle olisi syntymässä ensimmäisellä EU:n LULUCF –velvoitekaudella, 2021–2025, alijäämää 110–115 Mt CO2-ekv. Vaikka Suomea koskevien maakohtaisten joustojen käyttö voi pienentää kumulatiivista vajetta selvästi, noin 84 Mt:iin CO2-ekv., ei se ratkaise sitä tulevalla LULUCF-velvoitekaudellakin eteen tulevaa ongelmaa, että nykyisillä metsän hakkuutasoilla ja hoitokäytänteillä maankäyttösektori pysyy päästölähteenä kumuloiden alijäämää suhteessa tulevankin kauden velvoitteeseen.

Mahdollinen maankäyttösektorin velvoitteen päätyminen taakanjakosektorin kannettavaksi on Suomen olosuhteissa kestämätön ratkaisu. Hallituksen tulisikin

mielestämme myötävaikuttaa aktiivisesti siihen, että tulevalla velvoitekaudella, 2026–2030, Suomen maankäyttösektorin alijäämä on mahdollisimman pieni tai sektori on ylijäämäinen. Tämä edellyttää hiilensidontaa lisäävien toimenpiteiden nopeaa vahvistamista.

Teknisen hiilensidonnan ja hyötykäytön mahdollisuudet tulisi hyödyntää laaja-alaisemmin

Vaikka maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma, MISU, on askel oikeaan suuntaan, on se aivan riittämätön ja tarvitsee siksi rinnalleen laaja-alaisempaa ja vaikuttavampaa politiikkaa.

Teknisen hiilensidonnan (CCS) mahdollisuudet tulisikin hyödyntää huomattavasti laaja-alaisemmin kuin mitä alkuvuodesta avattu teollisuuden bioperäisen hiilidioksidin talteenoton tuki mahdollistaa. Niin ikään talteenotetun hiilidioksidin hyödyntämisen (CCU) ratkaisuja tulisi mielestämme edesauttaa määrätietoisemmin palvelemaan sekä ilmasto- että teollisuuspoliittisia päämääriä.

Johdonmukainen politiikka ratkaisee siirtymän ja kasvun onnistumisen

Suomella on vahvat lähtökohdat edetä puhtaassa siirtymässä, mutta niiden hyödyntäminen edellyttää johdonmukaista toimeenpanoa, investointeja tukevaa toimintaympäristöä ja määrätietoista politiikkaa niin markkinoiden, infrastruktuurin kuin hiilinielujenkin vahvistamiseksi. Strategian linjaukset rakentavat tähän perustaa, mutta ratkaisevaa on, kuinka nopeasti ja vaikuttavasti ne viedään käytäntöön. Puhtaan siirtymän toteuttaminen riittävässä mittakaavassa ja johdonmukaisen polun rakentaminen kohti hiilinegatiivista yhteiskuntaa edellyttävät pitkäjänteistä ja johdonmukaista politiikkaa yli hallituskausien.

Lisätietoja:

Juha Turkki,
kehitysjohtaja,
Climate Leadership Coalition,
puh. 045 346 1925,
juha.turkki@clc.fi